

ASSAIG

Alfons Cucó, *Roig i blau. La transició democràtica valenciana*. Tàndem. València, 2002.

Adolf Beltran, *Els temps moderns. Societat valenciana i cultura de masses al segle XX*. Tàndem. València, 2002.

La Transició política al País Valencià no tan sols va ser singular, sinó que, a més, la seva influència va ser determinant en la definitiva estructuració de l'Estat de les autonomies. Tanmateix, el procés polític valencià ha estat fins al moment injustificadament oblidat en els estudis sobre la Transició política espanyola. *Roig i blau* constitueix, en aquest sentit, una crònica imprescindible sobre els esdeveniments polítics que es van produir al País Valencià entre el 1977 i el 1982, any de la promulgació de l'Estatut de la Comunitat Valenciana i l'elecció de Joan Lerma com a president de la Generalitat del País Valencià. En aquest llibre, Alfons Cucó, historiador i senador socialista al llarg de tres legislatures (1979-1996), exposa els grans canvis produïts a la política interna del País Valencià en aquest període i constata el seu profund signi-

ficat en la reconducció del procés autonòmic espanyol.

L'arribada a València del vicepresident del govern d'UCD Fernando Abril Martorell, valencià de naixença però radicat a Madrid i Segòvia, va tenir com a objectiu prioritari clarificar les ambigüitats que sobre la qüestió nacional havia mantingut el partit centrista fins a començaments del 1978. El que Cucó ha anomenat *l'estratègia de la tensió abrilista* va produir, d'entrada, la marginació dels elements més autonomistes de la UCD valenciana, entre ells una part significativa del grup democrataliberal, amb el diputat Burguera i el senador Noguera de Roig al capdavant. També, un creixent clima de crispació, fornit d'anticatalanisme, que va tenir els seus punts culminants en les agressions, davant la passivitat de les forces policials, contra el president del Consell del País

El periodista Adolf Beltran

Cucó durant la Transició

Valencià, Josep Lluís Albinyana, i el president de la Diputació de València, Manuel Girón, del setembre del 1979, i l'atemptat al domicili de Joan Fuster, a Sueca, l'any 1981.

La reconducció del procés polític valencià, explica l'aleshores senador socialista Cucó, tenia per objectiu frenar el

creixement d'una ideologia nacionalitària valenciana llavors en constant expansió i va tenir com a primera conseqüència l'allunyament del PS-PV-PSOE de les tesis valencianistes que, malgrat tot, encara eren defensades en el congrés celebrat per aquest partit el febrer del 1980, en què es de-

finia el País Valencià com una comunitat historicopolítica diferenciada i nacionalment oprimida. El viratge socialista al País Valencià va ser el precedent que havia de conduir al cap de pocs mesos als acords autonòmics del juliol del 1981 entre UCD i PSOE i, poc després, a l'aprovació de la LOAPA. El volum descriu les conseqüències que en la societat valenciana va tenir el caràcter traumàtic del procés autonòmic i que, a parer de Cucó, han separat el País Valencià no ja de les anomenades nacionalitats històriques, sinó també d'altres comunitats que, com les Illes Balears, són més prop d'una relativa normalitat que no una societat valenciana que perviu en una constant incertesa nacional.

SOCIETAT VALENCIANA

El llibre de Cucó coincideix en el temps amb la publicació d'*Els temps moderns*, en què el periodista Adolf Beltran, autor entre altres títols d'*Un país possible*, analitza l'evolució de la societat valenciana al llarg del segle XX i, particularment, detalla les característiques de la seva institucionalització autonòmica. Beltran, actualment subdelegat de l'edició valenciana d'*El País*, que caracteritza l'anticatalanisme com una de les contradiccions que arrosseguen els valencians en el seu camí cap a la modernitat, examina els contrastes que han caracteritzat la societat valenciana a partir de l'anàlisi de les connexions que relliguen modernitat, nacionalisme i cultura de masses. L'autor traça un llarg recorregut que inicia en el trànsit del segle XIX al segle XX, amb Blasco Ibáñez i Sorolla com a referents, per, després, abastar el breu però intens període republicà, la represa cultural dels anys seixanta, amb la figura senyera de Fuster, i, finalment, l'últim quart de segle de democràcia, amb especial atenció al conflicte civil de finals dels setanta i començament dels vuitanta. Beltran descriu el que anomena *l'altra transició valenciana* com el resultat d'un virulent desacord que tenia com a rerefons la modernització del país i com a conseqüència la pugna entre els elements democràtics i valencianistes i un sòlid bloc polític conservador que va optar pel conflicte com a mesura per mantenir una hegemonia que encara persisteix, carregada de tics reaccionaris i autoritaris, en la idiosincràsia que Eduard Zaplana ha exhibit en els seus anys de presidència.

Amor i traïció en temps de guerra

TEATRE

Joan Solana, *Edith i Sarah*. 27è premi Josep Ametller de Teatre 2001. Edicions 62. Barcelona, 2002.

La tecnificació armamentística de la Gran Guerra (1914-1918) causà uns estralls mortífers: uns deu milions de víctimes. Va ser la primera conflagració d'abast mundial que deixà unes tremendes seqüeles socials, polítiques i econòmiques. La literatura de guerra de la dècada dels vint i trenta expressà, amb tota la seva cruïda, les atrocitats viscudes durant aquests anys. Les novel·les antibel·licistes es convertiren, fins i tot, en un gènere de moda: *El foc* (1917), d'Henri Barbusse, *La disputa entorn del sergent Grischa* (1927), d'Arnold Zweig, *Els que teníem dotze anys* (1928), d'Ernst Glaeser, i, amb un gran èxit mundial, *Res de nou a l'oest* (1929), d'Erich-Maria Remarque, en serien alguns dels títols més emblemàtics. La seva voluntat de conscienciar els lectors sobre l'experiència traumàtica de la guerra no impedí, malgrat tot, que 11 anys després esclatés la Segona Guerra Mundial.

L'acció principal d'*Edith i Sarah*, de Joan Solana (Banyo-

FRANCESC FOGUET

les, 1951), se situa en plena Gran Guerra, el desembre del 1916, a Bèlgica. Les protagonistes són Edith i Sara, dues dones belgues que la guerra ha mobilitzat en bàndols oposats. Edith, partidària dels aliats, és acusada de traïció i és reclosa en un celler inhòspit d'una casa de pagès abandonada. Sarah, arrenclerada amb els alemanys, la vigila constantment i hi estableix una tensa relació d'odi i domini que, ben aviat, es transforma en fascinació i amor. Edith, de 31 anys, és una dona culta i intel·ligent que calcula les seves forces i els seus objectius, mentre que Sarah, de 17 anys, és una jove ingènua, visceral i impulsiva que es deixa dur pels sentiments més primaris.

AMANTS CONTINGENTS

Enmig de l'angoixa i la convulsió de la batalla, la presonera i la vigilant conversen sobre la seva situació, el futur o els records, esdevenen amants contingents i imaginem la possibilitat de fugir de l'horror. Edith i Sarah s'han trobat abocades a una guerra que no acaben d'entendre i que els roba la joventut i els somnis. La lluita els exigeix la mobilització i, per la mateixa dinàmica anihiladora, les converteix en presumptes

víctimes o assassines. En temps de guerra, la civilització no és cap garantia per al respecte dels drets humans més elementals. La relació entre totes dues dones obre, en aparença, una esletxa per a la bellesa, per als afectes i per a un futur d'esperança, de pau, però la guerra encén una causalitat irreversible en què l'odi genera més odi.

La trama d'*Edith i Sarah* superposa el temps històric (la Gran Guerra) amb el temps de la memòria (el dietari d'Edith i els records familiars) que projecta en l'actualitat la reflexió sobre el caràcter destructiu de la guerra. La Noia de quinze anys, que llegeix el dietari d'Edith i que es troba amb ella en els seus malsons de presonera, serveix de lligam estructural i metafòric entre el passat i el present. La Noia és la besneta d'Edith, la més jove de la família, i comença la lectura del dietari del captiveri la darrera nit del segle XX. Des d'aquesta distància respecte al temps històric, el passat d'Edith forma part de la memòria històrica (la guerra) i íntima (familiar) del segle passat. I, alhora, n'és una penyor per al present.

La peça de Solana juga amb enginy amb la relació de domini/submissió entre el botxí i

la víctima en una atmosfera bèl·lica de bàndols confrontats que actuen sense contemplació amb l'enemic. Tot i que de vegades el lirisme és una mica llepat de to i tot i que l'encaix entre el somni i la realitat grinyola poc o molt, la història teixeix prou bé un enigma ple de misteris que, a la fi, revela l'esgarrifós secret que amaga Edith. El desenllaç insospitat capgira les expectatives del lector/espectador i obliga a refer les pistes i reconsiderar les preses de partit en la relació entre Edith i Sara.

La guerra aniquila la bellesa o la bondat, genera monstres capaços de les brutalitats més increïbles i hipoteca el futur dels qui sobreviuen i dels seus hereus. La transgressió de les fronteres del temps per mitjà del somni, com també per la lectura del document íntim, permet d'abordar la guerra com un fenomen que té unes arrels històriques i comparteix uns mateixos efectes devastadors i il·limitats (de Verdun a Gernika, Auschwitz, Sabra i Chatila o Srebrenica). La idea de la guerra que tenen Edith i Sara xoca contra una realitat adversa que no admet cap treva, ni cap concessió a l'enemic. La crueltat, el sofriment i la destrucció de la lluita s'acarnissen en éssers anònims que malgrat ells mateixos, estan engolits per les circumstàncies bèl·liques.